

АЛЕКСЕЙ ЕГОРОВ: "Дьон олорор
усулуобуйалара тупсарын туһугар
улуус дьаһалтата кыһаллар"

2

Маарыкчаан
ыччаттара

4-5

НВК САХА

ТВ бырагыраамата 7

САНА ОЛОХ

12+

2020 сыл
Кулун тутар
27 күнэ
бээтинсэ
№ 23
(11679)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҤ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • sanaoloh

Бээтинсэ кулун тутар 27-сүбүстэ кулун тутар 28-баскыһынан кулун тутар 29-бэнидиканын кулун тутар 30-остуорунуук кулун тутар 31-сэрээт муус устар 1-чаппыт муус устар 2

— ЭБЭРДЭ —

— ПОВОСТИ РОССИИ —

Күндү улууспут дьоно - сэргэтэ!

Кулун тутар 25 күнэ — улууспут төрүттэммит күнэ! Бу олус бэлиэ суолталаах кэрэ бэлиэ күн хас биридди улуус олохтоогор кизин туттуунан, дириг билиининэн буоларыгар баарабыт. Улууспут бу сыллар тухары араас түһүлээх-тахсыылаах кэмнэри эңээринэн талып, үтүө үлэһит дьоннордоох буолан кыайан-хотон кэллэ. Чурапчы улууна күн бүгүн өрөспүүбүлүккэ биэр бастыңнар кэккэлэригэр ааттанара барыбыт ситиһиһитинэн буолар. Бу күн биһиз, чурапчыларга, өссө биэр бэлиэ күнүнэн ахтыллар. Ол курдук, биэр дойдубулаахпыт өрөспүүбүлүккэ биэр бастагынан салайсыбыт И.Н. Винокуров төрөөбүт күнэ.

Бу сыллар тухары улууспутун сурабырдан кэлбит үлэһит, үтүө дьоммут ааттара биһиз элбэи эбээтинэстиир. Сыгыһым, Социалистическэй үлэ Геройа Р.И.Константинов, учуонай - лингвист С.А.Новгородов, сахалартан бастагы быраас П.Н.Сокольников, сахалтан бастагы романы суруйбут С.С.Яковлев-Эрилик Эристин, өрөспүүбүлүккэ бастагы Ил Дархана, Российскай Федерация сэйбэтин сенатора Е.А.Борисов киһи өссө да элэ, ааттыы туруон курдук. Ол курдук, бастагы балерина Н.С.Посельская, бастагы худуолунуук Т.П.Романов, эмиэ биһиги төрүт сирбиттэн төлкөлөнөн тахсыбыттара. Улуу Д.П.Коркин көтүппүт хойуодоро, үс олимпиецтарбыт Р.М.Дмитриев, П.П.Пинигин, А.Н.Иванов ааттара. Чурапчыны аан дойдуга сурабырыттар. Кинилэр бары дойдубут аата, чизэстээхтик ааттанарыттан кимнээбэр да күөккэ туруулаһыттар. Араас сылларга улууну салайбыт дьоммут И.П.Листиков, И.С.Сивцев, А.А.Шадрин, И.Н.Аммосов, С.И.Яковлев үлэлээбит үлэлэрэ, оройуон сайдыытыгар киллэрбит кылааттара бүгүнгү күммүт ситиһиһитинэн мэккэллэнэр.

Өссө төгүл улууну дьонун-сэргэтин эбэрдэлээн туран, сорунуулаахтык улууспут инники сайдыытын туһугар биэр сомоҕо буолан айыабын-тутуобун дьин ыңырабыт! Бары биэр санааҕа түмүлүннэхпитинэ элбэи ситиһиэхпит! Тус олоххутугар дьолу-соргуну!

Андрей НОГОВИЦЫН,
Чурапчы улуунун баһылыга,
Афанасий ЗАХАРОВ,
улуус дьокутааттарын Сэйбэтин
бэрэссэдээтэлэ.

Владимир Путин подписал указ о нерабочих днях

Президент подписал указ «Об объявлении в Российской Федерации нерабочих дней». Цель — обеспечение санитарно-эпидемиологического благополучия населения.

Напомним, что 25 марта Владимир Путин выступил с обращением к гражданам, в котором сообщил о решении в связи с ситуацией с распространением коронавируса объявить следующую неделю нерабочей. По словам главы государства, это должно снизить скорость распространения болезни. «Самое безопасное сейчас — побыть дома», — сказал президент.

Согласно опубликованному на сайте Кремля

указу, неделя с 30 марта по 3 апреля объявляется нерабочей с сохранением за работниками заработной платы. Указ не распространяется на сотрудников непрерывно действующих организаций; медицинских и аптечных организаций; организаций, обеспечивающих население продуктами питания и товарами первой необходимости; организаций, выполняющих неотложные работы в условиях чрезвычайных обстоятельств, в иных случаях, ставящих под угрозу жизнь или нормальные жизненные условия населения; а также организаций, осуществляющих неотложные ремонтные и погрузочно-разгрузочные работы.

Федеральным органам власти поручено определить численность федеральных госслужащих, обеспечивающих с 30 марта по 3 апреля функционирование этих органов власти, а региональные власти и органы местного самоуправления должны определить в зависимости от санитарно-эпидемиологической обстановки численность государственных и муниципальных служащих, обеспечивающих в указанные дни функционирование этих органов.

Отдельно прописана ситуация со СМИ: им необходимо определить численность работников, обеспечивающих с 30 марта по 3 апреля функционирование этих организаций, сообщает «Российская газета».

ЯСИА.

Күндү Чурапчы улуунун култуура эйгэтин бары үлэһиттэрэ!

Эһигини Идэлээх бырааһынньыккытынан тус бэйэм уонна улуустаагы култуура салалтатын аатыттан истинник эбэрдэллэбин!

Эһиги дьон-сэргэ сыһыанлангын тэрийиһэ, хас биридди киһи духуобунай өлүгүнэн сайдарыгар, байарыгар, улууска култуура эйгэтин сайыннарыыга туһутуур үлэһитин диригник сыаналыбын. Тус олоххутун, дьиз кэргэнгитин умнан туран, норуоту кэрэ-сырдыкка, үтүөсэ уһуулар сыралаах үлэһит туруунан да кимнэмэст. Култуура, ускуустуба кизин эйгэтигэр кинчээри ыччаттарбытын сирдээн, кинилэр төрөөбүт дойдубуларга бэриниллээх, үтүө дьон буолан тахсалларыгар, култуурунай нэһилиэстибэни ыччаттарбытыгар тизэрдээх, үлэһитиһэ дьонун кылааккытын киллэрсэн, айымньылаахтык үлэли-хамсыы сылдьаргытынан кизин туттабын.

Ол курдук, эһиги айымньылаах үлэһит-хамнаскыт

улууспут эрэ иһинэн мунгурдаммакка, өрөспүүбүлүкэ, Араассыыа, ону аһан аан дойду таһымыгар тиийэ аатырар, үрдүк биһирэбили ылар. Өссө да айымньылаах аартыккытыгар үрдүктэн-үрдүк ситиһиһэри, тус олоххутугар, дьиз кэргэнгитигэр дьолу, бигэ туругу! Кэрэни, үлэһэти, кэскиллээби айан-тутан, дьон-сэргэ махталын, билиһитин, ытыктабылын ыла турун!

Уран оһоһуктар кэккэлэи турдуннар, ыппам ырыа дьизрэйдин, үңкүү-битти өрөгөйдөөтүн, олоххут субуллар лизинтэтэ устуоруйаҕа тиһилиннин, кинигэни кэрэхсэн ааҕааччы элбээн истин, ытыс тыаһа уһараабатын!

Дмитрий ПОПОВ,
Улуустаагы култуура салалтатын
начаалынньыга.

— УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ —

Кыайыы Знамята — Чурапчы нэһилиэгэр

баһылыга Владимир Сивцев, улуус дьокутааттарын Сэйбэтин бэрэссэдээтэлиттэн Афанасий Захаровтан, Ил Түмэн дьокутаатыттан Семен Никитинтэн уонна улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Николай Аммосовтан тутта. Былааҕы Афганистан уонна Кавказ сэриитин бэтэрээннэрэ Савелий Дьячковский, Илья Березкин, Дмитрий Коркин, Иннокентий Варламов күөрэчи тутан турдулар.

Тэрээһин сүрүн чааһыгар улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэйбэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, Ил Түмэн дьокутаата, саппаас майора Семен Никитин, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев, сэрии сылын обото, үлэ бэтэрээнэ Афанасий Дорофеев, улуус нэһилиэгин ыччаты кытары үлэсэ испэлиһиһэ Виктор Илларионов тыл эттилэр. Улуус баһылыга Андрей Тимофеевич үөрүүлээх чааска кэлбит кырдыабаастарга Улуу Кыайыы үбүлүйдээх

мэтээллэрин туттарда.

Кыайыы кыһыл былааҕа салгыы Хатылы нэһилиэгэр таарыйан, ыаллыы сытар Таатта улуунун дэлэгээссийэтигэр туттарылынна.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Кулун тутар 24 күнүгэр Кыайыы Знамята Соловьев нэһилиэгиттэн улууспут киинигэр — Чурапчы нэһилиэгэр кэллэ. Кыайыы былааҕын нэһилиэк

АЛЕКСЕЙ ЕГОРОВ:

“Дьон олоорор усулуобуйалара тупсарын туһугар улуус дьаһалтата кыһаллар”

“Хаарбах дьизлэртэн көһөрүү” федеральной бырагыраама 2014 сылтан сабалаан үлэтиир. Улуупутугар бу бырагыраама чэрчитинэн Чурапчы киинигэр эрэ буолбакка, чугас сытар Сылан, Одьулуун, Хадаар, Хомтобо нэһиликтэригэр номнуо иккилии-үстүү мэндизмэннээх сана дьизлэр дьэндэһэн тураллар. Кэлинни кэмнэ туох үлэ-хамнас ытылларын уонна туох сана уларыылар кирибиттэрин туһунан Чурапчы улуунун баһылыгын экономика уонна инновация боппууостарыгар солбуйааччы Алексей Гаврильевич Егоровы кытары көрсөн кэпсэтибит:

— 2019 сылга биһиги улууспутугар “Хаарбах туруктаах дьизлэртэн көһөрүү” анал бырагырааманан уопсайа 64 кыбартыыраа олохтоох дьон көһөн кирибит. Бу бырагыраамабыт 2019 — 2025 сылларга диэри иккис түһүмэс буолар. Ити ыйылыбыт биризмэс Чурапчы улуунун үрдүнэн 636 кыбартыыра о.э. 28.956 кв.миэтэрэлээх дьон олоорор дьизтэ, барыта холбоон 11 нэһиликтэ кириэтэх.

Ааспыт сылга Хадаар нэһиликтэр 12 кыбартыырааах, маньы таһынан Чурапчы нэһиликтин 1-кы кыбартаалыгар 50 кыбартыырааах уопсай дьизини эмиз “Сахастройгрупп” ХЭТ тутан киллэрбитэ. Ону таһынан икки кыбартыыраны иллэрээ сыл тутуллубут Октябрьскай аатынан улуусса 19/1 нүөмэрдээх биэс этээстээх дьизлэртэн атыласпыт. Инньэ гынан, 2019 сылга улуус үрдүнэн 64 ыал олоорор усулуобуйата тулсарыланна. Маньы таһынан, 2020-2021 сылларга

нэһиликтэринэн былаанна Чурапчы нэһиликтин арбаа баһыгар 30 кыбартыырааах икки дьиз тутуллан кириэтэх, бу дьизлэр тутууларын билигин “Прогресс” ХЭТ ыта олоорор. Итиннэ Сылан нэһиликтэр 22 кыбартыырааах дьизини “СК-Илин” ХЭТ тутан үлэс киллэрэри, күн-бүгүн матырыйаалын таһан сабалаата. Итини сэргэ Соловьев нэһиликтин Хахыах учаастагар 4 кыбартыырааах икки уопсай дьизини “Амбир” ХЭТ бу сылга тутан, олохтоохторго күлүүс тылын туттарыа. Болтоно нэһиликтин Кындап учаастагар “Томтор” ХЭТ 8 кыбартыырааах дьизини тутуохтаах. Кытаанах нэһиликтэр “Прогресс” ХЭТ 14 кыбартыырааах дьизини тутуулары сыбаайатын түһэрбитэ, кириэтэх биризмэлэрэ эһилли сылга турар. Интэринэст-оскуола томторугар 50 кыбартыырааах дьиз тутуллан, быйыл үлэс кириэтэх, мантан 48 кыбартыырата “Хаарбах туруктаах дьизлэртэн көһөрүү” бырагырааманан тутуллар.

2022-2025 сылларга улууска тутуу былааннара салгыы ыһыныллан тураллар, билигин өрөспүүбүлүкэс Арассыыйаттан көрүллэр үл-харчы түһүмэхтэринэн сыл аайы быһаарыллан иһэр, онно сөп түбэһиннэрэн, сайаапкаларбытын бизэс олооробут. Билигин туругунан тутуу барыта былааннамытын курдук этэннэ баран иһэр. Кылаабынайа, хааныстыбалаах дьизини ыйылыбыт кэмнэ хойутаппакка, олохтоохторбутугар сана дьизлэр күлүүстэрин туттарарга кыһаллабыт.

Маньаха уларыыларга тохтоон аһар тобостох. Ол курдук, ааспыт сыл ахсынны 27 күнүгэр дойду олобун-дьаһабын кодексын 329-дээх ыстатыйатыгар олобуран, улахан уларыылар кирибиттэрэ. Онно олобуран дьиз хаарбах туруктаабынан билиниллибитин кэнниттэн о.э. холобур, хас биридии дьизини хаарбах туруктаабынан билинэргэ маннай биздэмэстибэлэр икки ардыларынаабы оройуон хамыһыаатын түмүк таһаарытын аактата оһоһуллар. Чурапчы киинин этэр эбит буоллаха, сүрүн аакталары уонна түмүк таһаарылары өссө 2015 сыллаахха онорбуттара. Ол кэнниттэн регистрациялыыр хамсааһын ол эбэтэр дьизини бас билээччи (кыбартыыра хаһаайына) дьизин атылаабыт, атастаспыт, бэлэх биэри дьуогабарынан олооругар, аймахтарыгар аналлаан,

ипотека нөһүө сана кыбартыыраны атыласпыт буоллабына, кини билигин сокуонна олобуран, кыбартыыра ылар бобуллар буолла. Бу бүгүнгү күннэ саамай тын, тирээн турар боппууос дьизээ наада. Тобо дьизээх, кини кыбартыыра ылбат, ол онугар компенсация ылар көрүллэр. Сокуон ыйарынан, ол кыбартыыратын урукку сылларга төһө суумаа атыласпыттан ылаахтаах компенсацията аабыллар, итинни тэнэ ырыынак сыанатыттан үрдүк сууманы ылаа суохтаах дьиз. Онон хаарбах туруктаах дьизлэртэн көһөрүү бырагырааматын иһиниһэр кирибит уопсай дьиз олохтоохторо сарсынны күнү көтүлпэккэ, бэйэлэрин олохтоох дьаһалталарыгар тиийэнэр, докумуоннарын бэрэбиэркэлэниэхтэрин наада. Итинни иһиниһкэ билигин улуус үрдүнэн барыта холбоон, быһа барыллаан, 65 дьиз кириэн турар. Ити аата, сана сокуон көрүүтүнэн 65 ыал сана дьизини ылар-ылбат кутталлаах балаһаннаабы олоорор. Маньы таһынан Чурапчы нэһиликтин иһинээби уопсай дьизээ 25 киһи бүгүнгү туругунан туох даһаны докумуона суох сылдьар. Урукку кэмнэргэ ордер, социальной найм дьуогабарын баттаһан, приватизациялан баран, докумуоннаһан росреестргэ тиһээр тиэрдибэтэхтэрин билигин мантан хаалбыт биризмэс онсордохторуна, ити сана сокуон ирдэбилгэр түбэһэн хаалар кутталлаахтар. Онон бырагыраамаа кирибит кыбартыыра хаһаайытара, бэйэбит олоорор нэһиликтит дьаһалтатыгар тиийэн докумуоннарытын, бу күннэри ааспака, чуолкайдаан

быһаарсаргытыгар ыһырабыт.

Манна даһатан эттэххэ, “Жилье и городская среда” дьиз национальной бырайыак реестрин иһинэн “Переселение граждан из аварийного жилищного фонда на 2019-2024 года” дьиз биһизээ, Саха сиригэр ыһынылыбыт бырагыраамаа олобуран үлэни ыһабыт. Итинтэн биһир сүрүнэ, Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин ыам ыйыгар таһаарбыт уураахтарыгар олобуран уонна национальной бырайыак чэрчитинэн, Чурапчы улуунун территориятыгар сана тутуулар билигин кэмнэ былааннамытын курдук олоххо кириэ туралларынан, дьоммут туһугар үөрэбит.Этэн аһарбылпыт курдук, быйылгы дьылга үлэбит кэринэ сүрдээх улахан, инники сылларга улуус уонна нэһиликтэр дьаһалталаара сөптөөх үлэни ыһылыттарын түмүгэр, бүгүн бу федеральной бырагыраама көмөтүнэн, аны хаалбыт түөрт анаар сылга улууспут уопсай тутуутун комплексы уонна дьон олоорор усулуобуйата үрдүк таһымна тахсытыгар күөсэ өрө тахсы (рынок) буолуохтаах. Эппиппит курдук, 28 тыһыынча 956 квадратнай метэрини бу кылгас кэм иһигэр тутуу урукку сылларга суох этэ.

Саамай сүрүн, улахан тутуулар, биллэн турар, оройуон киинигэр ыһытыллар. Бастагы кыбартаал территориятыгар бизэсти этээстээх, 50-нуу кыбартыырааах бизэс дьиз тутулуохтаах. Бастагы дьиз быларыын кыһын тутуллан үлэс кирибитэ, аны түөрт дьиз тутуллара былаанналар.

Кэпсэттэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

— СИТИИИ —

Түөрт кыһыл көмүс мэтээли аҕалла

Улан Удэ куоракка Уһук Илин федеральной уокурук буулдьанан ытыыга биридиилээн бастыыр иһин күрэхтэһиитэ түмүктэннэ. Дойду үрдүнэн бүрүкээбит коронавирус содулуттан күрэхтэһиини бобуу, түөрт улахан эргийээн ыспарсымыаннара номнуо ытыыларын сабалаан, саамай “уоттарыгар” турар кэмнэригэр биллэриллэбитэ. Ол да иһин буолуо, күрэхтэһиини тохтоппокко салгыы ытыгалларыгар көнүл биэрбиттэрэ. Кыайыи иһин Дьокуускай, Сахалин, Иркутская уонна Улан Удэ күүстээх ытааччылары күөн көрүстүлэр.

Бу улахан күрэхтэһиитэ, Василий Яковлев

аатынан Кытаанах орто оскуолатын 9-с кылааһын үөрэнээччитэ, улуустаабы оҕо успуорка оскуолатын филиалын, итиннэ үтүөлээх тириэньэр Николай Смирников итиллээччитэ Миша Аржаков Саха сирин сүрүн хамаандатыгар кириэн, 4 көрүннэ кыттан, түөрт кыһыл көмүс мэтээл хаһаайынынан буолла. “Мин итиллээччилэрбиттэн Миша төрдүс киһинэн Уһук Илин уокурукка чөмпүйүн буолла. Кини иннинэ Николай Миронов бэстилэтинэн ытыыга икки төгүл бастаабыта. Миша убайа Роман Аржаков оҕоорго иккис миэстэ буолбута уонна улахан дьонно чөмпүйүнэнэбэбит. Биһир төгүл Доржукай Монгуш чөмпүйүн үрдүк аатын сүктүтэ. Миша олус кыһамнылаах ыспарсымыан, быларыын “Вальтер 400JG” сыаналаах сааны бэйэлэрэ атыласпыттара. Ону таһынан успуонсардар көмөлөрүнэн 85 тыһыынча сокуубай суумалаах кэрийдэр ытыыга кэтэр көстүүмнэрин сакаастаан, тиктэрэн ылан биэрбиппит”, — дьиз Чурапчы улуунун ытыктанар тириэньэр Николай Федорович кэпсир.

Миша маннай ВП 40+40 (уоллаах кыыс пааралаһан 40-нуута ыталлар, онтон биэс бастагы паара таһан атын формуланан (10+10+10+2+2+2) биристээх миэстэлэри былдыһар. Бу көрүннэ кини Катя Алексеева дьиз Дьокуускай куорат кыһын кытары ытан, бастагы миэстэ буолары ситиһэллэр.

Иккис көрүнүнэн ВП-60 буолла. Бу көрүннэ арыый атын формуланан ытылар. Ол курдук, сүүмэрдээһиннэ кыттааччылары барыларын 40-нуута ыттардылар. Онно очукуону дьизээтэйдээбэкэ,

сыалаһынан аахтылар. Манна биһиги Мишабыт 392 очукуону ылан утарылаһааччыларын лаппа куоһаран кыайылаах буолла (маастар нуормата 395 очукуо).

Ити кэнниттэн “квалификация” дьиз ааттанар иккис түһүмэххэ 24 бастын көрдөрүүлээх ыспарсымыаннар 60-нуу ытыыны онордулар. Манна Миша 611,7 очукуону ылан, эмиз эрэллээхтик бастаата (маастар нуормата 615 очукуо).

Быһаарылаах үлүс түһүмэххэ (финалга) 8 бастын ытааччы анал формуланан күрэхтэстилэр. Манна да Миша кими даһаны иннигэр түһэрбэккэ, Уһук Илин федеральной уокурук чөмпүйүнэ буолла.

Ол кэнниттэн урут хаһан да ытан көрбөтөх кыра калибрдаах эриллилээх саанан (тозовканан) үс балаһаннаһаттан (тобуктаан олоорон, сытан уонна олоорон эрэ 20-тэ ытыыга), тэрийээччилэр көрдөһүүлэринэн кыттан, Миша 551 очукуону ылан, эрэллээхтик бастаата. Онтон аны МВ-60 көрүннэ (“тозовка” саанан сытан эрэ 60-на ытыыга) иккис миэстэ буолбут ытааччыны 1,8 очукуонан баһыйан, эмиз бастагы миэстэ буолары ситистэ.

Онон Михаил Аржаков Уһук Илин федеральной уокурук 21 саастарыгар диэри бэргэн ытааччылар күрэхтэһиилэригэр буулдьанан ытыыга 4 төгүл чөмпүйүнэнэбэбитинэн, бэйэтин, тириэньэрин Николай Смирниковы, Кытаанах нэһиликтин олохтоохторун, итиитик-истинник эбэрдэлиибит. Өссө да үрдүк ситиһиилэри баһарабыт.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭМИС ЭТИ ДЭЛЭТИИГЭ

Бүгүнгү анал балаһаба – Бахсы нэһилиэгэ

911 373(57150

НЭҢИЛИЭККЭ КОЛХУОНУНАЙ УОННА СОПХУОНУНАЙ ТУТУЛ

Абга дойдуга сэриитэ бүтүүтүн, Чуратны колхозостара көһөрүлүүттэн эргиллэн кэлбигэрин кэннэ, Бахсыга ити кэмнэ айгыраабыт олобу чөлүгэр түһэрим, салгыы сайыннарыы сагаламмыга, «Островской» колхозоока ынах суеһү, ылыгы ахсаана сыллата абыллар. Ыһыгы сириг иэнэ көңтүлүгү, жортуолгуйу, турнелыны оюрдор буолбуттара. 1949 сыллаахха Толоонтон Сылан Бэрэтигэр диэри хара тыаны эт илиилэринэн солоонор, телелуен линиятын тартыбытара. Толоонно, Томторго оччотобу кэмкэн улахан сана кулууптар түтүлүбүттара. Аллараа Бэстээхтэн уон алта буһуһунан локомотивы састорон таһааран, ыаллыгы нөһилиэкэртэн бастагынан «Ильич уотунан» бөһүөлэктэрин сандаардыбытара.

Санга оокунаны, санга учаастактаагы балыһынаы тутуу, суолу-иһи тулсаран оноруу көрүлүбүттэри. Сорхотор ити кэмэи түбээн да түүллүрүгүр көрө иликтэринэ, колхуос бэрэсдээтэлэ Тимофей Егоров 1952 сыллааха диэни уунан салгытар хонугу Дьоккускайтан таһаартарыта. Ити курдук, «Островский» колхуос сайдыы санга суолугар араллаахтык үктээн илгитэ.

1950-с. сүүлчтэн колхозостары бөдөнсүтүү политика барбыта. Ону тэнэ колхозостары колхозостарга кубултуу садаламмыта. Ити бөдөнсүтүү содула Бахсыны улаханнык тэлпизэ. 1955 с. Бахсы «Островский», «Гизрибай Маай» колхозостар холбоһоннор Алаһар нэһилиизгар хиннээх Жданов аатынан колхоз буолбуттара. Ити кэмтэн ыла Бахсыга общественнай, социальный тутуу барбет буолбута. Ханьык эмэ тарилтэ аһыллар буоллаһына, холбоор, уһууһан, эргэттэн эргэ тутуулары эркиннээн үлэлээбизэ.

1958 сыллааха «Мугудай» холкуору кытта холбоһоннор, биир беденсүтүлүбүт «Калинин» аатынан холкуос буолбуттара. Онно кирибиттэрэ – Бахсы, Алабар, Төпөй, Мугудай нэһилиэтин холкуостара. Киинэ Мугудайга буолбута 1961 сылтан тобус нэһилиэк холкуостара – «Карл Маркс» аатынан (Болугур, Одьулун), «Эрилик Эристин» аатынан (Холтобо, Хаддар, Хайахсыт, Чакыр), «Калинин» аатынан (Мугудай, Алабар, Бахсы) холкуостары холбоһон, биир улахан – Эрилик Эристин аатынан холкуос буолбуттара. Чурачкы оройуонун үрдүнэн икки эрэ холкуос баар буолбута – «XXII съезд» уонна Эрилик Эристин аатынан холкуостар.

1974 с. Мындагайы, Одылуум, Бахсы, Мугудай
нэһиллэктэрин холбоон, «Карл Маркс» аатынан солхуос
тэриллэбитэ.

1980 с. бөдөн солхуостар бытарытыллыбыттара. Онон, «Карл Маркс» солхуос үс аны хайытыллыбыта: «Мындабайыт», «Карл Маркс» уонна «Бахсы» солхуостарга. «Бахсы» солхуос дивизтаринан Попол

Николай Николаевич үлэлзэбиз. 1993 сэл тохсунуу 1 күнүттэн солхуос ыһыллан «Чыгара» уонна «Бахсы» хааччатаммыт элпизтиностээх табаарыстыбалар тариллибизтэр. 1994 сэл алтынны, сэтинньи уйдара «Бахсы» ХЭТ үлэлжилэн, бэри биридүүлэн уонна бааһынай хаһаыстыба буолбуттара.

1974-1975 снллрдааху Лэблэлэ 400 яанньык,
200 ныйрэй турар топору механизациялаах, очмолорго
өрсөлүүбулуусэ даганы тыва сиргэр суох улахан хотон
тугуллубута. Ускуоруустааба, ону таһынан суеһү аһылгытын
бэлэмниир туспа дьылзэлээ. Муус устар ыйтан саалаан
Чыппараттан, Толоонтон биригээдлэр, сайынын 25
киһилээх устудьуснаар тутар этэрээтээр үлэлээн, күпүн
балаган ыйгар хотон үлэээ киһилэртөө.

1968 с. үлгээ бастын хөдөрүүлэрийн ижин Лэбийэттан биэс киби Москвага Бутун Союуастагы тыа хаһаайлыһыбатын ситиһиитин быыстапкатыгар бара сылдыбыттара. Маңга-Ханалас оройуонун «Ударники» уорна «Максим Горький» аатынан колхуостартан 25 симментал борусда тигэнэ атыкһаһыпплыбыта. 1980-1981 сс. эмиз «Максим Горький» аатынан солхуостан эбии племсүүһү атылаһаһыпплыбыта. Дыа мантан садаламмыта Бахсыга племенной сүүһүлүэх фермалар үөскэтиннэрэ.

Толуон отделениета биир фуражнай ынахтан 2 тыһ. киһлэни солхуоуска, оройуонна бастаһынан ыан, элбэк тигүл «Бочукт дуоскатыгар» тахсыбыта, сокуоталаһыны инники күөһүгэр сылдыбытыта.

Искусственныйдык сизмэлзелини баһылаан, ынабы
буһатыыны 80-90 % ситиһэн, Сокольников А.С.

хаста да солхуос "Чемпион-семенаторын" аатын ылыфта. Бу үлэбэ Маркова А.Д., Тарабукина А.В. эмиэ үлэһини сылдыбыттара. Слепцов В.Ф., Местникова М.И., Окосмова А.С., Саввина А.Е. курдук уопуттаах наставниктар баар буоланнар, фермалар ызылтыллар түмүсүлээх уонна үлэбэ көхтөөх атыллар.

Сайнын «Маяк» ферма Куранах збэс, «Кустук»
Томторго сайныллыглара, Бостуук сыралах үлэтин
Гоголев Илья Ильич, Местников Андрей Семенович,
Сокольников Афанасий Абрамович, Тарабукин
Василий Васильевич, Сокольников Влас Егорович
тордооллоро, Уорданныах иэвнүүхсэт Слегцов В.Ф.
көрүлээһининэ, кыстыкка кирирэх ииннэ, алаастар
оттонон булгүттэрин кэннэ, отордоһун тэриллэрэ.
Быстах хаха титиктэр оҥоһулланнар, «Маяк»
ферма хоту Харбагыга, «Кустук» ферма Муосталааха
отордуулара. Онон, сүөлү наһаа уйан-тотон, тупсан
кыстыкка кириэрэ. Нэирэй көрүүтүн курдук эппиэттээх
салааба эппиэттээхтик сыһааннаһар, кыһаллар
буоланнар, бир да нэирэй эңирэллээхтэрэ.

«Сайраг» ферма дин аатыр, малды сууллаары куттуур, сайын аайы өрөмүөнүнэр хотонго сыллата 200-чэзэ бороон кыстаылырар. Ычат сүөлүнү төһүтүгэ сохкур отделениеларынан, оройоннаах уостарынан социальнай куоталаһы ыытылырар. Бу ферма үлэлээччилэр 1982 сыллааха биридди субаны 4 киһилэн улатыннарар, Ычат сүөлүнү төһөтүгэ ойун рекордун олохтообуттар. Бу рекорду сохкуртар аллуктэригэр дэри ким да кыһаарбатара.

Сайын Чыаппара уонна Толоон субаттара Бахсыга
Ылыыппара

Солхуос сабана сылгы таптаан хаһар сирдэринэн элбэх
руону-хаһаны, тылбыылары оҕорбуттара. Ол курдук,
илил Эбатин, Түөрээйи эргин сирдэри эргийэ остоолбо
рүөлүпэн, хаарнахтары тулгултара. Силил Эбапигэр,
түөрээйигэ, Илин Кердүгэнээххэ, Муосталаахха,
лүлбөлөөххө, Кэссиэгэ остоолбо күрүөлүк сылгыны
остох аһатарга анаан кыра хаарнахтары, тылбыылары
орбуттара. Солхуос сабана 300 төбө, онтон кыра
тынан буолаар этэ.

Национал сүеһүт-сылгыта 800-900 туюнна отуман тыгы туоруура. Бахсы хотуурдаах хохууннара ентлларга 1 тыһ. 600 туюннаба тиийэ оттууллара. Кураан иллаларга Нуотаранан, Дьөппөн Кыһыл Уруйэттинэн, «нан» солхус Кэикэмэ үрэбинэн тахсаллара.

Илапта үс сайын устата Тулагы арылларыгар оттоосхуну тийбитэ. От түмүгэр, бир кураан дыйл дойдуга баара ба 360 туюннаны оттоон баран, сүөлүнү айылаппакка ол талааран турар. Кураан дыйлларга эбии аһылыгы быһаан комбикорманы кытары быһаан, туустаан-маһаан плащыдан урдэлэр улахан кеме буолара.

Үлэни өрө тутан

Бахсы нэһилиэгэр тыа хаһаайыстыбатыгар сүрүн үлээн «Бахсы» ЖСПК, «Улаан» сылгы кэспэрэтиибэ, 13 бааһынай хаһаайыстыба, 53 кэтэх хаһаайыстыба дэарыктаналлар.

2019 сýллаахха 361 туонна үүтү ыырылганын аахпыт 418 туоннаны ыаа 116% толордубут. Оттоохун 2019 сýллаах ыаааын 1778 туоннаны 1706 туоннаа— 96% толордубут. Билиини тургунан 2021 сýлтан сана ырааыраамааар, уларыйылар кириилэригэр бэлэмнэни улар тэтимнэхтик барааллар. Түа хаһаыстыбатын министристибэтэ ыытар «Агростартап» ырааыраамаа кыттаага бэлэмнэни уларди ыаабаат.

Нэһилиэккэ тыа хаһайыстыбатыа сайдыытыгар улуус дьаһаҥтата, тыа хаһайыстыбатын управлениета, ветеринарнай управление уонна «Чурапчы» ТХПК, Бахсы нэһилиэгин дьаһаҥтата биһирэ үлэтиилэрин түмүгэр тууруруллубут сорукар, былааннар туолаллар. Ол курдук Бахсы нэһилиэгэр ветеринария сибиддистсийэ Петрова Нюргуяна Михайловна үлэ туйгуна Копырина Марианна Григорьевна үтүө суобастаахтык үлэтии сыйдыаллар. Арыы сыабын хаһыс да сылын Новгородова Валентина Васильевна салайар. Үтү а

хаачыстыбата ирдэбилгэ элпээттиирин ийин лаборант Аксинья Инокентьевна Гоголева, оробуочайдар Владимирова Михаил Михайлович, Новгородов Иван Иванович түмсүүлээхтик үлэсээн кэллэлэр.

Кээннлэ сүллэргэ Бахсы нэгилмэлээр тыа хаһайыстыбатын бырагырсаматын чэрмитинэн Ытыллар үпэлэр түмүктэринэн сүүһү, сылгы ахсааныгар эбилли бөлүмтэлэр, сана хотонор тутуллаллар. 2020 сылга сүүһүбүт ахсаана 1044, ол иһигэр ынабы 335, сылгыбыт 424, ол иһигэр бизта 320.

Нэхлээд хэлтэс 2019 сүлгэ уонсүйгэ 6 сэнэ хөтөн тугуулан үлгэ киирдилэр. Онтон чэвһинэй мал 4 хөтөн, ЖСПК 100 төбөг, КФХ Барашкөв К.К. 70 төбөг тугтан киирдилэр.

“Бахсы” ЖСПК бэрэсэдэгтэлинин олохтоох бэйэбит кыыспыт Айталына Константиновна Александрова дыз кэргэнинэн куораттан көһөн тахсан үлэлини сыйдыр. Улууска тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар аһаммыт бырагыраамаларга олохуран Бахсы нөһилиэгэр 2019-2024 сс. тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын бырагырааматын сүөгүстөн, бырайыактын көмүскөтөн 100 төбөгө сана хотон

тугулларын ситийлэн, 1600 тын. солк. көрүлгөн, шөфгээх тэрилтэбит улуус дыһаһтата субуотуньуока көхтөөхтүк тахсан төһүү күөс буоллуннар. Күн бүгүн 81 төбө кыстаан, Билигини туругунан 10-тан ынах төрөэн, 3 үлэһити көрөн, үлэ-хамнас сөптөөхтүк тэриллэн ыһтыллар. Мань таһынан сый зайы үлэтэ суох дыону улууска туруоран үлэлээх буолууларын ситийини үлэтэ тэтимнээхтик бараар.

„Улаан“ кэспэртитикэ уопсайа 35 чааһынай мал сылыта баар. Билинни туругунан 282 сыллаах, онтон биэтэ – 225. Сылты ахсааныгар эбилилти бэлиэтэнэр. Ол курдук Гоголев И.Ф. 10 убаһаны, Аммосов С.Т. 4 убаһаны кыстанан туруораллар. Слепцов В.П. Ньурбаттан 1 Мэгэдьэк боруода атыыр убаһаны уонна Васильев В.П. КФХ „Чыаллара“ ТХПК-тан 10 убаһаны уонна 1 атыыры плем. хаһаайыстыбаттан ылла. „Улаан“ кэспэртитикэ КФХ Михайлов М.П 12 туонна, „Мындаарайы“ ТХПК 12 туонна биэс кэпэн түгүтүлүннэ.

Бүрэлдүүлэх баагийн чөлүгэр түрэмгэ 2017 сылан былааннах, татимнах үлэ өытыллар. Ол күрүк баагийн хөдөөнөс БЭН

салайзаччыта Луковцев Афанасий Егорович дуосабардаһан 51 га сири хорутан, сири кытары үтү уустуктарын аахсыбакка, бааһынай хаһайыстыба Местников В.В, Васильев В.П, Окошников Е.К, Местников И.В. бастагы ыһыһы саалаабытара. Улуус тыатын хаһайыстыбатын бырагырааматыгар, „Минсельхоз“ бырагыраамаларыгар киирсэн, ополтоох дьайалта, бааһынай хаһайыстыбалар утары үбүлээһиннэринэн дискэбэй барана, булуук, сөйкө уонна роторнай от охсор ыһыһыбыт. Икки ыйга хамнас көрүлүн тырахтарыыс Косильников Егор Иннокентьевич үтүө суобастаахтык үлэлээн Барашков Н.Г.- 10 га, Владимиров И.А.- 15 га, Шеломов А.И.- 15 гектарга ыстылар. Уопсайа 91 га : 2017 с – 12,5 туонна (51 га), 2018 с – 80 туонна (51 га) ыстылар. 82 туонна (91 га) үүнүүчү ыһыһыбыт. Бааһынаны күрүөлэһин үлэтэ ыһыһылар.

Сайилыктааһын бырагырааматынан «Наттаабай» сайилыкка Местников В.В. бааһынай халаайыстыба 100-тэн тахса ынахтан 120 туоннаны туттарда, «Лэбийэ» сайилыкка Барашков К.К. бааһынай халаайыстыба сайилык ферматын таһынан 60 сүөһү киирэр кыстык хотонун туттан улаах киллэрдэ.

Тыя хаазайыстыбатын граннарынан 6 бааһынан хаазайыстыбабыт, ИЖС бырагырааманан 8 ыал дыа туттан ширдэ (2016—2019 сс.).

Ивэнкиктин Толоон бөхүлэпгн уунан хааччйар «Дьэнкиндэ» Эбэз бйылт туттары, «Бос тумуһа» сайлыыка электричествоны тартары, сайлыыктааһны тэрийи, тыа хаһаайыстыбатын сайдытын түстүүр Толоон – Чыппара суолун туттары, «Хандайыкы», «Былдыаһы» урэхтэринэн сылгы баазатын тууу, сири кытары үлэни быһаарнаахтык быһытны быһаарныыбыт.

Анастасия ШЕЛОМОВА,
нэһилиэк дьаһалтатын тыа
хаһаайыстыбатыгар исписэлиинэ.

Бүгдэлээ бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Маарыкчаан ыччаттара

Ыччакка аналлаах сыһыары

Чурапчы ыччата – Горнай улууһугар

Кулун тутар 12 күнүгэр Бэрдьгэстээх нэһилиэгэр Чурапчы улууһун ыччат координационнай сэбиэтэ уонна көхтөөх, бадалаах ыччат буоланнар, Горнай, Мэнэ Ханалас улуустарын ыччаттарын кытары уопут атастаһан кэллилэр.

Бу көрсүһүү туһунан улуустаабы ыччат лидерэ Анастасия Спиридонова сэнэргир:

– Араас граннар куонкурустарыгар өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн көхтөөхтүк, ситиһилээхтик кыттар Горнай улууһун ыччата буолар. Ол курдук, уопсайа абыс Арасыйыа Бэрсидьинин гранын ылыһтар. Быйыл түөрт граны кыайбыттар. Ону таһынан «Улууспут туһугар» үтүө дьыаланаан, волонтерствонан дьарыктанар киин өрөспүүбүлүкэбэ күүскэ үлэлиир түмсүүнэн биллэр. Тобус нэһилиэккэ хамнастаах ыччат лидердэрэ тэтимнээхтик үлэлииллэр. Оттон Мэнэ Ханалас ыччата хаһыс да сылын өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн бастыһаннар ахсааннарыгар кирисплэр. Мэнэ Ханаласка хас биридди нэһилиэк хамнастаах ыччаты кытта үлэлиир исписэлиһи тутар. Онон атын улуустары кытары уопут атастаһар олус туһалаах буолуо диир. Горнай улууһун Бэрдьгэстээх абыс киһи буолан, кинилэргэ тийдибит. Маннык ыччаты кытта олохтоох дьаһалталар сүбэлэһэн, хайдах тэринэн үлэлииллэрин биллибит, элбэх сананы көрдүбүт, иһиттибит. Ол курдук, бу улууска «Старожилалар» диир 90-с сыллаабы ыччаттар

бааллар эбит. Билиннэ диэри ыччаты кытта тэҥэ үлэлэһэн, араас ытыллар тэрээһиннэргэ, грант суруйуугу сүбэ-ама буолаллар. Горнайга Атамай нэһилиэгэ грант ылыһыгар олус күүскэ үлэлиир эбит. Бу нэһилиэк баһылыга 2011 сылтан сабалаан ыччакка грант куонкуруһун тэрийэн ытар. Ол түмүгэр нэһилиэк ыччата граннары суруйууга олус интэриэстээхтик кыттар буолбут. Грант суруйуугу улуустарын дьаһалтата утары үп уган олус өйүүр эбит. «Улууспут туһугар» волонтерскай кииннэ нэһилиэк дьаһалтата мустар миэстэ биэрбитин, ыччаттар бэйэлэрэ тупсаран, кизгэтэн, бэрт дьаһаллаахтык тэриммиттэрин көрөн сөхтүбүт. Биллэн турар, ханнык баҕарар үлэ уустуктардаах буолар, ону уопсай сүбээн туораталлар. Горнай, Мэнэ Ханалас улуустара туох да үбэ суох (грант ылбаһка эрэ), уопастыбаннай сабалаһынынан кизгэ хабааннаах, үтүс киһини хабар тэрээһиннэри ыытарбытын олус интэриэһиргииллэр. Чурапчылар олус патриотическай өйдөөх-санаалаах дьоннот диир сөхтүлэр. Бу күн ылыһыт билиибитин улууспут сайдарыгар туһанахпыт диир бигэ эрэллээхпит. «Өлүөнэ очуостара» муралга сылдьан, өйдөбүннүк хаартыскабы түстүбүт.

Ити курдук, биһиги ыччаппыт күнтэн күн билиилэрин ханатан, өссө чингэтэн улууспут сайдарын туһугар үлэлиэхтэрэ.

эппиэттэри иһиттиллэр. Ону таһынан дьүүлүүр сүбэ чилиэннэрэ сыанаба тахсан оболору кытары тэҥэ үлэлэһэн, нүөмэрдэри көрдөрөн, көннөрөн, чочуйан бизрбиттэрэ оболорго улахан уопут буолар. Кыайыылаахтар Гала-кэнсиздэрэ күрэхтэһи болаутуулаах түгэниэн буолла. Үөрүүлээх тэрээһини

хаһаайыныан «Дэһэргэстэр» клоуннар бөлөхтөрүттэн Ариан Максимов буоллулар. Муудай нэһилиэгиттэн «Сир симэхтэрэ» устуудьуйа иһитилээхчигэ, 6 саастаах Кэриана Сивцева анал бириһи ылары ситистэ. Чурапчы улууһун култууратын эдэр исписэлиһтарин анал бириһэ Дьокуускай куораттан Ира Гермогенова (сал. Роман Романов) туттарылына.

Ярослав Лебедев, бырайыак ааптара, «Айылгы» оройуоннаабы норуот айымньытын дьизтин исписэлиһэ санаатын манньк

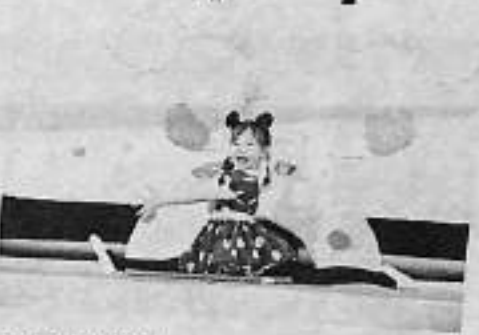
Оболорго цииркэ күрэсэ

Кулун тутар 14 күнүгэр «Айылгы» оройуоннаабы норуот айымньытын дьизтигэр Ярослав Лебедев бырайыагынан оболорго аналлаах «Кустук» өрөспүүбүлүкэтээби I-кы цииркэ ускуустубатын күрэсэ ыытылына. Өмөкөөн, Таатта, Нам, Чурапчы улуустарыттан уонна Дьокуускай куораттан барыта 40-тан тахса обо кыттыһыны ылла. Кыттааччылар «клоунада», «акробатика», «жонелирование», «эквилибр» жанрдаах нүөмэрдэри көрдөрдүлэр. Дьүүлүүр сүбэ саастаабыгар Марфа уонна Сергей Расторгуевтар аарттарынан СӨ Судаарыстыбаннай цииркэ биллиһээх артыыстара Ростислав Лебедев, Дмитрий Колосов, Альберт Ноговицын, «Литл Мамонт-2019» Норуоттар икки ардыларынаабы цииркэ ускуустубатын бэстибээлин кыайылааба Пантелеймон Габышев уонна А.А. Сивцев аатынан Сыланнаабы сыннылан киинин уус-уран салайааччыта, СӨ култууратын туйгуна Егор Макаров бааллара күрэх таһымын үрдэттэ. Сүүмэрдийэр түһүмэх кэнниттан дьүүлүүр сүбэ чилиэннэрэ кыттааччылар топорууларын ырытан, сүбэлэри биэрдиһэр. Итинни тэҥэ салайааччылар тустаах ыытылыларыгар сөптөөх

Арасыйыаба эрэ буолбакка, аан дойдуга аатырбыт Саха Сирин Бриллиантовай цииркэтин артыыстара уонна Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт «Литл мамонт-2019» норуоттар икки ардыларынаабы цииркэ ускуустубатын күрэдин лауреата, анал бириһс хаһаайына, «GimFace» Чурапчытаабы судаарыстыбаннай улуустар үнүстүүтүн ыччатын айар бөлөбө ситэрэн бизрдиһэр.

Күрэх түмүгүнэн I-кы иһитиллэннээх дипломант Чурапчы нэһилиэгиттэн 5 саастаах Артур Пухов (сал. Ярослав Лебедев), II-с иһитиллэннээх дипломант Болтоно нэһилиэгиттэн «Дэһэргэстэр» клоуннар бөлөхтөрө (сал. Петр Дьяконов), «Эдэр цииркэ артыыһа» анал аарт хаһаайынынан Муудай нэһилиэгиттэн 5 саастаах Айаал Сивцев (сал. Анастасия Неустроева), «Үрдүк артыыс маастарыстыбата» анал аарт

үлэлэһиннэ: Цииркэ зыгэстэ кыра обо эрдэхпиттэн чүгэс. Сылан орто оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан, А.А. Сивцев аатынан Сыланнаабы сыннылан киинин уус-уран салайааччыта Егор Макаров салайааччылаах «Кустук» цииркэ устуудьуйатыгар дьарыктанарым. Өрөспүүбүлүкэ таһымнаах күрэхтэргэ ситиһилээхтик кыттарбыт. Онон Дьокуускайдаабы култуура колледжын бүтэрэн, цииркэ артыыһа буолбутум. Билигин «Айылгы» НАД үлэлиибин. Оболорго аналлаах тэрээһиннэри онорорго интэриэстээх буолан, ону тэҥэ улууска цииркэ ускуустубатын тарбастаары, бу «Кустук» күрэсэ тэрийдибит. Кыттааччылар бары олус астынан тарбастылар. Тэрээһини тутта кыайыккыт диир олус үчүгэйдик сыаналаатылар уонна инникитин да ыытылларыгар

баҕардылар. Онон эһиил өссө тупсаран, уларытан ыытар былааннаахпыт. Мин кырачаан үөрэнээччим Артур Пухов клоунада жанрынан кытынна. Нүөмэрин үчүгэйдик көрдөрөн, дьүүлүүр сүбэ уонна атын салайааччылар хайбабылларын ылан туран, дипломант үрдүк аатын ылары ситистэ. Төрөллүттэригэр улахан махталбын тиэрдэбин. Салгыы үлэлиэхпит. Түгэниэн туһунан, бырайыагы өйөөбүт, анал бириһтэри туруорбут, оболорго умнуллубат кэрэ түгэни бэлэхтээбит тэрилтэлэргэ, түмсүүлэргэ ис сүрэхпиттэн махтанабын. Өрүүтүн көхтөөх, элэккэй, барытын кыайа тутар буолун!

Марфа ПЕТРОВА.

Евгения Горохова хаартыскабы түһэриһлэрэ.

Бу сайын Чурапчыга англия тылын кууруһугар.

Стивен Чарли Кытайга чааһынай оскуопатыгар төрөөбүт күн.

АНАСТАСИЯ СЕРГЕЕВА: «Бириэмэбитин туһалаахтык атаарын»

Аныгы үйэ сизиринэн сайдыылаах киһи хас да тылы билиэхтээх. Атын омух култууратын, тылын үөрэтэр ыччат сылтан сыл элбээн иһэр. Ону тэнэ атын дойдуга үөрэнэн, үлэ булан олохсуйар киһи эмиз элбиэр. Бүгүнгү «Маарыкчаан ыччаттара» сыһыарыыга Кытай өрөспүүбүлүкэтигэр олоһор биир дойдулаахтыг Анастасия Сергеева ыалдыттыыр. Киһи тус олоһун, Кытайга тугу үлэлээн-хамсаан олоһорун туһунан кэпсирин билсинг.

- Анастасия, үтүө күнүнэн! Бэйэн туһунан билиһиннэр эрэ.

- Үтүө күнүнэн! Мин Чурапчытаагы гимназияны бүтэрбитим. Онтон М.К. Аммосов аатынан ХИФУ илиини салаатыгар үөрэнэ кирибитим. Бу салаада Кытай Цзямускайдаагы университетин кытары ХИФУ холбоһон үөрэтэр бырагыраамаларынан үөрэммитим. Идэм аата - «Лингвистическое обеспечение международной логистики» дин. Сүрүн үөрэтэр тылым - кытай уонна англия тыла. Ол курдук, биэр сыл ХИФУ-га, балтараа сыл Кытай университетыгар, балтараа сыл ХИФУ-га уонна биэр сыл Кытай университетыгар үөрэммитим. Үөрөхтүн 2018 сыллааха бүтэрэн, тэнинэн икки диплому ылбытым.

Кэргэннээхпин. Билигин оҕобун көрөн олоһобун. Кэргэним Стивен Чарли дин. Африкаттан төрүттээх Англия олохтооҕо. Кытайга билсибиппит. Кини Цзямускайдаагы университет иһинэн баар англия филологиятын кафедратын доцена, профессор. Оҕобут Маркус үс саастаах. Алта сыл устата Хэйлуңцзян провинция Цзямусы куоратыгар олоһобуппун. Быйыл Сычуань провинция Ченду куоратыгар көспүппүт. Билигин бу куоракка олоһор былааннаахпыт.

- Идэм туһунан кэпсирин түс эрэ.

- Илсисэлиһин эхэниэмикэни кытары быстыспат сибээстээх. Логистика дин кылгастык эттэххэ, аадырыска диири араас эбийиэги табыгастаах суолунан тиздирин ньыматын тэрийии буолар. Норуоттар икки ардыларынаагы дипломнаах буолан, кытай уонна англия тылын билии ирдэнэр, ханнык баҕарар тэрилтэбэ үлэлиһпин, ону тэнэ Арасыйыада Арасыйыа дипломуна эмиз үлэ булуһуохтун сөп. Ол эрэри идэбинэн үлэлээн көрбөтөбүм, дьинэр, үлэ мизстэтэ баар уонна хамнаһа олус үчүгэй буолааччы (ыйга 90 тыһ. солк саҕалаан үөһэ). Бэйиһ кууруска сылдьан оҕолоһон, биэр сыл академическай уопускада олоһобутум. Билигин бэйэбитигэр үлэлиһпин. Үс сыл анараа өттүгэр кэргэмминэн Кытайга омух хамнаһаах эргизэн тэрилтэтин тэрииммиппит.

Араас докумуоннары тылбаастыбын, килийиһэнэр кытары дьыалабыай кэпсэтинни тэрийэбин. Биһиги собуоттары, фабрикалары кытары быһа дуоһуулардаабыт уонна Кытайтан табаардары таһабыт, сакаастары толоробут. Устудьуоннуу сылдьан Кытай чааһынай оскуолаларыгар, уһууааннарыгар уонна тыл оскуолаларыгар англия тылын учууталынан үлэлэһбитим. Билигин Чурапчыга баарбын. Бастагы бэйэм маҕаһыммын аһынаары сылдьабын. Наймылаһан үлэлиһирим сөбүлэһэт эбиһин Көнүлүк, бэйэм бэйэбэр сылдьарбын ордоробун. Творческай личностун, бэйэм быһаарыны ыларым мизэх наадалаах, тугу эрэ уларытан, толкуйдаан, санаа бырайыактары оңоробун сөбүлүүбүн.

- Инникитин Саха сиригэр көһөр туһунан толкуйдар киэрэллэр дуо?

- Тэрилтэбит Кытайга регистрациялаах, ол иһин бастагы

сылпарбытын итиннэ былааннаабыт. Ол эрэри Саха сиригэр көһөр туһунан толкуйданабыт. Манна кыбартыырааахпыт, ону таһынан бизнес аһынар санаалаахпыт. Кытайга дьиз куортамнаһан олоһобут. Тэрилтэбитигэр үлэһиттэрдээхпит уонна итэҕаллээх киһи баар. Ол иһин ыраахтан үлэлиир кыах баар. Инникитин көрүөхтү, хайдах сатанарынан баар иһизхпит.

- Кэргэнгинэн иккиэн хас да тылы билэр эбикит. Дьизэит иһигэр ордух ханнык тылынан кэпсэтэбит? Кэргэним Стивен саха тылын, култууратын интэриһиргиир дуо?

- Биллэн турар, оҕобутун кытары мин сүрүн бириэмэни атаарабын. Ол иһин мин култуурабар чугас. Нууччалыы билэр эрэри, сахалыы санарарын ордорор. Балтараа сааһыттан кытайдыы уһууаанга сылдьан, кытайдыы эмиз үчүгэйдик билэр. Соробор кытайдыы уолбут тылбаастааччы (күлэр). Абатын кытары англия тылынан кэпсэтэр. Кэргэним кыратык нууччалыы билэр (Арасыйыада үс сыл устата университетка преподавателлээбит), ол эрэри англия тылынан кэпсэтэбит. Эрдэ кэпсэтэрбитигэр син биэр мэлэй (языковой барьер) баара. Оңукайбыт сыһыааһан, билигин туох да кыһалҕаны көрүбэлпит. Стивен дьиз кэргэнэ католическай итэҕаллээх. Оңон киһи христианскай тирэхтээх. Ол иһин буолуу, кэргэним үтүө санаалаах, дьонго куруук көмөлөһөр, олох, дьиз кэргэн сыаннаһын өрө тутар киһи. Өссө биэр үчүгэй - бэйэтин итэҕэлин соннобот, өйдүүр, өйүүр. Бэйэ-бэйэбит култууратын, дойдубутун интэриһиргиибит. Стивен биһиги үгэспитин, култуурабытын үчүгэйдик билэр, сахалыы аһылыгы сөбүлүүр. Былырын дьиз кэргэмминэн Африкада кэргэним ийэтин үбүлүүгүр күүлэйдим бара сылдьыбыппыт. Оңо аймахтарын кытары билсибиппит. Оҕобут Маркус олус элбэх тастын убайдардаах, эдэһийдэрдээх эбит.

- Төрөөбүт дойдугун ахтабын дуо?

- Дойдубунахтабын, ордукучугас, күндү дьоммун, добоһторбун. Ахтылбармын таһааран, сылта икитэ дьиз кэргэнинэн Саха сиригэр кэлэччэбит.

- Кытайга төһө элбэх добоһтордооххуну? Саха ыччатын кытта төһө билсэбиний? Сахалар түмсүүлэрэ баара буолуо...

- Цзямусы куоракка үөрэммит устудьуоннары кытары билсэбин. Бэйэһэрэолусэлбэхтэр. Араас дойдуттан сылдьар элбэх добоһтордоохтун. Билигин дойдуларынан тарбастыттарын да иһин, сибээстэһэбит. Кинилэр көмөлөрүнэн аан дойду үрдүнэн добоһтордоохтун (үөрэр). Субу-субу ыалдыттыы ыгыраллар. Кытайдары кытары эмиз билсэбин. Уопсайынан, аһаҕас, кэпсэтиннээн киһибин дьизэх сөп. Ол иһин элбэх добоһтордоохтун.

Кытайга Саха диаспората баар. Ыһыах, Сана дьыл бырааһынныктарын тэрийэллэр. Илэрг бириэмэ суох буолан, биһрдэ даһаны сылдьыбатабым. Кырдыгынан эттэххэ, улаханчык интэриһиргээбэлпин даһаны. Куоппут бириэмэни киһи сатаан төнүннэрбэт. Ол иһин бириэмэбин сөптөөхтүк, туһалаахтык атаара сатыбын. Илээн кэммин дьиз кэргэммин, чугас дьоммун кытары атаарарбын ордоробун. Билигин биһиги дьиз кэргэннэ ыарахан кэм кэллэ, үлэбит, дьыалабыт хоруона вирустан сылтаан, барыта тохтоон

турар. Ол иһин хайдах эрэ бириэмэбин мээһэ барыыр курдуктун. Дьинэр, кэлэн баар бастагы кэммер англия тылын кууруһун ыппытым. Эрдэ эппитим курдук, билигин маҕаһыын арынаары, сүүрэхтө сылдьабын. Личнай бренд айыыта, өрөмүөн үлэтэ уо.д.а үлэли сылдьабын.

- Дьэ, кырдык, хоруона вирус аан дойду үрдүнэн дьону-сэргэни аймаата. Урбаанньыттар кыһалҕалары көрүстүлэр. Оҕобунаан Саха сиригэр хата эрдэ кэлбит эбикит дии...

- Оңнок Алтынны ыйга оҕобунаан Маркустуун Саха сиригэр көтөн кэлбиппит. Сана дьыл кэнниттэн төттөрү барыахпыт дин былааннаабыппыт, орубуна эпидемия саҕаланан, билигин Чурапчыга баарбын. Дьон эппитинэстээх буолуон наада. Мин көрөрбүнэн, дьон, оонньуута суох,

Кампириэнсийдэ 126 профсоюзус чилиэнэ регистрацияланан, куорум тахсан, үлэлим олорор профсоюзус састаабын түмүктүүр 5 сыллаах отчуотун ииттибит. Ынырыылаах ыалдытынан өрөспүүбүлүктээби кэмтитт барссадээтэлэ Анастасия Самсонова буолла. Киһи дьон-сэргэ мунаарар, ыарыҕатар болпуруостарыгар эппиттээн, сохуонна саа уларыыылары билиһиннэрэн дьон-сэргэ астынна. Дабатыан эттахха, кэнники кэмгэ хас биирдии киһи быраал болпуруостарыгар, үлэ кодексыгар, тус быраабыгар билэрэ-көрөрө, грамотнай буолан иһэрэ биһирээр.

Бүлэйн алтис төгүлүн биһиги зэйэбитигэр «Чолбон» биризмийэни туттарыы сизэр-туома ыытылына. Сылпата тэрээһинмитигэр Чурапчы улууһун баһылыга Андрей Ноговицын кыттыыны ылан зэрдэлиир, ииники сорууктары турусор, ситиһилээх үлэһиттэри наһараадалыыр. Маны тэнэ, Чурапчы улууһун култуураба салаатын салайааччы Дмитрий Попов зэрдэтин тизрэт уонна 2019 сыл түмүгүнэн кэлиигэлэригэр Бочуотуна грамотаны, махтал сорууктары туттарда. Онуоха Чурапчылаагы клиннзммит бибилиэтискэ ситимин кылаабынай бибилиэтискэсигэр

Ити курдук, 2019 сыл ситиһиниэ саҥа кыайылыга-хотууга сирдээтин дьиз туран, култуура, ускуустуба эйгэтүгэр үлэһини сылдьар кэллэһэлэрбитин ааспыт, кэлэн илэр бырааһынныктарынан 36 эрдэлиибит!

Мария ВАСИЛЬЕВА

— АХТАН-САНААН —

Быйыл Улуу Кыайы 75 сылыгар Аҕа дойду сэриитигэр кыттыбыт сэрби толосунугар охтубут аҕаларбытын, эһэлэрбитин, аймахтарбытын, тыылга кыайыны уһансыбыт дроммутун ахтан-санаан аһар – билиги ытык изспит. Аҕайах ахсааннаах саха норуотун дьылбатыгар бу сэрби содула туғунан да кэмнэмэт содула аҕалыта. Уодаһыннаах сэрби холоруҥа алаастарынан олорор хас биридди саха ыалын олорун аймаабыта. Аан дойдуну аймаабыт уоттаах сэрби Улахан Күөл Хатыннаах алааһыттан Макаар ошонньор ыччаттарын тумубатаҕа. Макаар бизс оҕолоох этэ. Улахан уола колхуос станхоньеһа Баһылайка Макаарап Тааттаттан Дария Дмитриевна Элякова диэн кыыһы кэргэн ылбыта. Икки кыыс, түөрт уол оҕоломмуттара Кинилэртэн сэриигэ икки уол, биир сизэс барбыттара. Улахан уол Гаврил Васильевич сэрби иннинэ колхуоска кадровай булчут этэ. 1939 с. САССР тыа хаһаайыстыбатын быыстапкатыгар кыттыбыта. 1941с. бастагы хомуурга ытырыллыбыта. Москва куораты көмүскүүр кырыктаах кыргыһыыга, Тула куорат туһаайытыгар сэрбиһиз сылдьан сураҕа суох сүллүтүн туғунан биллэрин сурук 1942 с. кэлбит. Ийэтэ Давырья эмээхсин уолун хара өлүөр дизри кэтэһэрэ үһү. Тула уобалаһыгар, үһүс төгүлүн Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Москва туһаайытыгар сэрбиғэ, Тула сиригэр хорсуннук сэрилэспит Саха бууйуннарым кэриэстиир, өйдүүр-саныыр акция ытыллар. Быйыһнаһ устуорук, кыраайы үөртээччи Евгений Иванович Барышников уонна "Штурм" көрдүүр-идиир этэрэт көмөлөрүнэн Тула уобалаһыгар сэрбиғэ өлбүт бууйуннар сана ааттара көстүбүтэ. Кинилэр ортолоругар Чурапчыттан Гаврил Васильевич Макаров аата баара. 2019с. күһүн Гаврил Васильевич кыргэ төрөөбүт быраатын, Аҕа дойду сэриитин биһигиһалааҕа Семен Васильевич Макаров кыргыттары Акулина Ануфриева уонна Дария Беляева Тулаҕа тийэһ, Зареченскаядааһы братская могилаҕа бууйун төрөөбүт алааһыттан буор илдьэн уурдулар, билиитэҕэ Макаров Гаврил Васильевич аатын суруйтарарга Тула бэтэрээннэрин сөбизтин кытта кэлсэтинни ыытан кэллилэр.

Кыра уол Семен Васильевич кыра сааһыттан колхуоска үлэлээбитэ. Сэрии саҕаланчыгыгар Ааллаах Үүнүгэ таһаҕас таһыыгыгар, сүрдээх сындылбаннаах, уһун айанга сылдьыбыта. 1943 с. сайыныгар бэбиэскэ туспута. Япония сэриитигэр кыттыбыта. 888 №-дээх 4 стрелковой полкага пулеметчугунан сылдьыбыта. Хайлар куораты ылыы иһин 1945 с. кырыктаах мыргыһыга хамандыырдарга ыараханньык бааһыран, сэриилэһэр чаастарын уларытан, 57-с саперной батальонго түбүһүн сэриилэспитэ. 1946 сыл сайыныгар ахтылбаннаах дойдутугар эргиллибитэ. Кэлээт да, куустээх үлэ үһүгэр туспута, биригэдьимдээбитэ. Колхуонугар 30-ча сыл сылгыһытынан, өр сыл булчугунан энкилэ суох бэриниилээхтик, таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Хас да сыл субуруччу өрөспүүбүлүкэ чөлгүүйөн сылгыһыта ааты ылбыта. Москвада норуот хаһаайыстыбатын ситиһиһирин көрдөрөр быйыстапкага сылдар чыэскэ тиксидитэ. "ССРС норуот хаһаайыстыбатын сайдыытыгар ситиһиһирин иһин" боруонса мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Кэргэниниин

кэнгиригэр тутууга үлэлзэн
элбэх сыратын биэрбитэ.
Ыһырыыга сылдыар
айыпбаттан дьэбурдаах
мындыр уус этэ. Бөһүөлүккэ
бастагы паровой
электростанция үлэ
кирбитигэр быраатыныын
Алексей Еремеевичтыын
үлэлээбиттэрэ.
Бастагы пилорамада
пилорамащигынан,
радиоузелга операторынан
үлэлиин сылдыбыта.
Кэргэниинэн Прасковья
Афанасьевнаһын 12
оёлоһоммуттара.

Александра Прокопьевнанын 12 сөломмуттара 1995с. өрөспүүбүлүккө ытыллыбыт Аба күрөбэр кыттан өрөспүүбүлүк Бэрэсидьизинин "Ытык аба" бэлиизин, махтал сурунунан набаарадаламмыта Семен Васильевич 2004 сыл олохтон туорабыта.

Багшдайлаах улахан урсган Сэмэн обьто, сэмэн Гааврил Семёнович эрдэ тулааах хаалан, абатын кытта Дьокуускай куоракка киирэн сэттэ кылааһы бүтэрбитэ, абатын кытта тутууга үлэлээбитэ. Үчүгэй богуотунуук аатыран, удаарынык буолан, очкутообуга сэдэхтик көстөр "Фрунзе" дьэн бэллэспэтинэн наҕараадалааһыта. Кэлин сэрии иннинэ дойдутугар тахан тутууга маастарынан үлэлээбитэ. Бастаах хомуурга 1941с. бэс ыйыгар сэриигэ Дьокуускай куораттан ыһырыллыбыта. Армияга барааччылар айаннаан иһэн, ас ылытыгар учураака, атын да наадаларыгар көпсөттигэ иини кууччалыы билэр буолан элбэхтик көмөлөспүт, абыраабыт эбит. 1943с. ыараханньк бааһыран, тохсунуу ыйга госпитальга өлбүтэ. Сызрань куоракка көмүлүбүт.

Махаар олон нэр иккис улаа Бүтүч-чээ
Кытаанахтан Оконешниковтар кыыстарын Анна
Дмитриевнаны кэргэн ылбата. Алта уол, биш кыыс
оёломмуттара. Сэриигэ бизс улаа ыгырыллыбыта.

Учуутал идэвхээ Михаил Петрович Сэрийн ийнхүү Муома оройнуугар хас да сыл учууталлаабыта. Чурагчыга кэлэн үерэх салаатыгар үлэли сүлдөөн 1942 с. уугтаах сэрийг ынгырыллыбыта. Үс бойобуй мэтэллэх сэрийтэн 1945с. эргилэн кэлбита. Кэргэнэ Мария Трифоновналын түвт олоомуугтара.

Матвей Петрович 1942с. бэлэвснээр тулпута, үлэ фронтугар Читага, кирпиччэ собуотугар сулдбыта. Бэриинилээхтик, тахсылаахтык үлэлзэн "За трудовую доблесть" мэтээлинэн нагараадаммыта.1945с. эргиллэн кэлбитэ. Сэригэн кэнниттэн "Ворошилов" аатынэн конхуоска үлэ бары көрүнэр тааарылаахтык үлэлзэбитэ. Матвей Петрович бэйэтин үлэлзэннээхтэрин кытта, оччолорго сана улаатан эрэр Ухун Кувл бөхүүлэгэ сайдарыгар, сана тутууларынан дээдэлээсиргэ.

Дмитрий Петрович
1942с. бэс үйгэр ынырыллыбыта. Эмиз үлэ фро-нугар
тубһэн, Иркутскайта тирии собуутугар үлэлзэбитэ.
Дойдугутар 1945с. эргиллэн кэлбитэ. Кэлэн баран, эт
кэмбинээтигэр, эргээннэ үлэлзэбитэ. Кэргэнэ Пелагея
Дмитриевнаһын алта олооммувтара.

ЧПУ-ну бүтэрбит, комсомолец Егор Петрович 1942с. бэс бийгяр армияда барбыта. Сэригэ хаһан, ханна өлбүтэ биллибэт.

Комсомолец Андрей Петрович ЧПУ-га үерэнэ
сүлдьян 1942с. күүлүгүр бэбиэскэ тулпута. Кини
сэриигэ 1943с. өлбүтэ, ханна, хайа сиргэ охтубута
билиитэ.

Бүтүчүзүн ошоньор бизс буюн улаттарыттан үңс сзригз киирбититтэн—иел уол кырғыныы толоснугар октубута, биир уала эриплибитз, иел уол үлз фронугар сылдыбыта

Хатыннаах алаастан, Маказар оёоньор сизэттэриттэн аёис киһи уоттаах сэриигэ ынырыллыбыта. Алта киһи саа-саадах тутан сэриилэспитэ, онтон түөрдэ сэрии толосонугар хаалбытара. Тыйылга хаалбыт

сүрийн тоглохуур хаалбыгтара тийшгэ хаалбыг
кырдыгбаастар, дыхаталлар, оболор кыйайы туша
дизн харыстаммаха үлэлзэббитэрэ. Мин аям, тыйл
бэтэрээнэ Макаров Гаврил Николеевич ахтыларын
хомуйан, 2017сүллаахха, өлүүн эрэ иннинэ, "Киһи
үлэтинэн үйэлэнэр" кинигэтин таһаартарбыппит.
Кинигэ сүрэхтэниитигэр бар дыно мустан, обонньорго
аймахтарын, дыоннорун аатара кинигэбэ килэрэн
үйэтитиллибитинэн махтаммытара. Кырдыгбас
убайбыт, тыйл бэтэрээнэ, норуот хаһаайыстыбатын
үтүүлэххэ үлэһитэ Алексей Еремеевич Макаров
Макар аймах аатын үйэтитигэ эмиз албэби онорон
барда. Кини "Төрдүбүт түстэммит Хатыннаах алаһа"
уонна "Олох, үлэ үөһүгэр" дизн кинигэлэри суруйан
хаалларбыта. Бу орто дойдуттан барыан эрэ иннинэ
аймахтарын барытын түмэн 85 сааһын бэлэстээбиппит.
Кинилэр суруйан хаалларбытара билиэххэ Макар
аймахха өлбөт –сүппэт пааматынньык буолар.

Наталья ЗАХАРОВА.

— КӨР-СЭРГЭЭ —

— ПОЛИЦИЯ МУННУГА —

Буруйу онорууга үнсүүлэри ылыы бэрээдэгэ

РФ территориятыгар кэһилиэнньэттэн, тэрилтэлэртэн киирэр быраабы кэһиигэ, буруйу онорууга үнсүүлэри, сайабылыанналары ылыы, регистрациялааһын уонна быһаарыы РФ ИДМ 2014 сыл апырдыах ыйын 29 күнүнээһи 736 нүөмэрдээх бирикээһигэр олобуран, биир бэрээдэгинэн ончуллар.

Быраабы кэһииттэн эмсэбэлэммит уонна да атын буруйу онорууга сыһыаннаах үнсүүлэри полиция уорганыгар дьуһуурнай чааска түүннэри-күнүстэри 02, 41-552 эбэтэр суотабай төлөпүүнүнэн 102 нүөмэргэ эрийиэхситин сөп.

Элпизтээх дьуһуурнай киирбит сайабылыаннаһы эбэтэр төлөпүүнүнэн үнсүүнү тутта анал сурунаалга, киингэбэ, регистрациялыыр. Бу бирикээскэ олобуран, үнсүүнээчи тус бэйэтэ сайабылыаннаһаах кэлбит буоллабына, сайабылыаннаһа регистрацияламмытын кэннэ, дьуһуурнай киингэбэ талон-уведомление биэрэһтээх. РФ ХПК 144-с ыстатыйатыгар олобуран, дознаниелааччы эбэтэр силиэдэбэтэл киирбит үнсүүнү 3 суукка иһинэн быһаарыахтаах. Маныаха матырыйаалы быһаарыы дознание уорганын эбэтэр силиэстийэлиир уорган салайааччытынан 10 сууккабыа диэри уһатыллыан сөп. Киирбит матырыйаалга документальнай бэрэбизкэ, ревизия ончуллара наадалаах буоллабына, судебнай-медицинскэй экспертиза ончулларыгар, эмсэбэлэһээчи эмтэнэн бүтэ илик буоллабына, салгыы 30 сууккабыа диэри уһатыллыан сөп.

РФ ХПК 145-с ыстатыйатыгар олобуран, ытытыллыыт бэрэбизкэ түмүгүнэн силиэдэбэтэл, дознаватель, силиэстийэлиир уорган салайааччыта холубунай дьыала көбүтэр, дьыала көбүтэри аххаастыыр эбэтэр түмүк (последственность) матырыйаалы атын уорганга ытар туһунан быһаарыы ылынар. Эмиэ бу ыстатыйа 2-с чааһыгар олобуран, ылбыт быһаарыытын туһунан үнсүбүт киингэ биллэриэхтээх.

Онтон да атын быраабы кэһиилэргэ үнсүүлэргэ сотрудник эмиэ анаммыт болдьох иһинэн буруйдаабы административнай миэрэбэ тардыахтаах эбэтэр иһитиннэри, үнсүү миэстэтигэр биэргэммэтэбинэ, матырыйаал анал номенклатурнай дьыалабыа тиһиллэр. Почтанан, нарочнайынан, факсимильнай уонна да атын сибээстэринэн киирбит үнсүүлэр, сайабылыаннаһалар секретариатка регистрацияланаллар уонна буруй састаабын бэлкэлэрэ баар буоллаһтарына, дьуһуурунай чааска ытытылаллар. Буруйу онорбут киһи буруйун бэйэтин баһатынан билинэ кэллээбинэ (явка с повинной), киһи тылпыттан боротуокуп толоруллан регистрацияланар.

Буруйу оноруу туһунан үнсүүнү киллэрэр киһи РФ ХПК 306-с ыстатыйанан көрүллэр сымыйа, олобо суох үнсүү иһин (заведомо ложный донос о совершении преступления) холубунай эппизитинэс баарын туһунан сэрэтиллэр, ол туһунан сайабылыаннаһыгар суруйар уонна илии баттаан биэргэтэр.

Хайа баһарар киһи үнсүү киллэрэр бырааптаах. Киирбит сайабылыаннаһы дьуһуурнай чаас сотруднига ылыахтаах уонна регистрациялаахтаах. Бу туолбат түбэлтэтигэр оройуон прокуроругар эбэтэр отдел начаалынньыгар үнсүөххэ сөп.

Чурапчытаабы полиция отделын начаалынньыга, полиция подполковника Иннокентий Дмитриевич Свинобоев, төл. 41-160, 8(999)949-00-80. Аадырыһа: Чурапчы сэл. Крупская аатынан уул. 3 «а» №-дээх дьыа.

Чурапчытаабы ИДьО Штаб начаалынньыга, ис сулууспа майора Вера СКРЯБИНА.

НВК SAHA

«Саха» НКНХ ханаалын
кулун тутар 30 – муус устар 5 күнүнээһи бырагыраамата

НВК SAHA

Кулун тутар 30 күнэ бэнидизинньик 06:00 - Кэл, олор, сэлэргэһиэх 6+ 07:00 - Санаа күн 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Кэрэ кистэлэнэ 10:15 - Бастың клип 6+ 10:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Новости 12+ 11:15 - Тыһынаах дорбосон 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Санаа күнүһэ 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Мультисериал 6+ 15:30 - Полярная звезда 15:45 - Актуальное интервью 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Сахалыы киинэтэ көрүбүт 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Лекториум 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+	Кулун тутар 31 күнэ олгүөрүннүк 06:00 - Санаа күн 6+ 07:00 - Санаа күн 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Асчылтыр 12+ 10:15 - Бастың клип 6+ 10:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Новости 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Санаа күнүһэ 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Мультисериал 6+ 15:30 - Полярная звезда 15:45 - Актуальное интервью 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Сахалыы киинэтэ көрүбүт 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Аал-луук мас 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+	Муус устар 1 күнэ сэрэдэ 06:00 - Санаа күн 6+ 07:00 - Санаа күн 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Город жонжон 12+ 10:15 - Бастың клип 6+ 10:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Новости 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Санаа күнүһэ 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Мультисериал 6+ 15:30 - Полярная звезда 15:45 - Актуальное интервью 12+	Муус устар 2 күнэ чэлпизэр 06:00 - Санаа күн 6+ 07:00 - Санаа күн 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Готовим куоно 10:15 - Бастың клип 6+ 10:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Новости 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Санаа күнүһэ 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Мультисериал 6+ 15:30 - Полярная звезда 15:45 - Актуальное интервью 12+	Муус устар 3 күнэ бээтинсэ 06:00 - Санаа күн 6+ 07:00 - Санаа күн 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Кэрэ кистэлэнэ 10:15 - Бастың клип 6+ 10:30 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 10:45 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 11:00 - Новости 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 12:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 13:00 - Санаа күнүһэ 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Мультисериал 6+ 15:30 - Полярная звезда 15:45 - Актуальное интервью 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Сахалыы киинэтэ көрүбүт 6+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Лекториум 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+	Муус устар 4 күнэ субуота 06:00 - Геван 12+ 06:30 - Дойдум дьонно 12+ 06:45 - Репортаж 12+ 07:00 - Хранители времени 07:30 - Саха итэһэлэ 12+ 08:00 - Кэл, олор, сэлэргэһиэх 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Бастың клип 12+ 10:00 - «Олох түгэннэрэ» 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Дом мечты 12+ 12:45 - «Олох түгэннэрэ» 13:30 - Новости 12+ 13:45 - «Олох түгэннэрэ» 14:30 - Истин илдьит 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Олох түгэннэрэ» 16:00 - Новости 12+ 16:15 - «Олох түгэннэрэ» 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 18:45 - «Марба» испэктээкил 12+ 20:30 - Кэнсизэр 6+ 22:00 - ТВ-спорт 12+	Муус устар 5 күнэ баскыһыанна 06:00 - Геван 12+ 06:30 - Дойдум дьонно 12+ 06:45 - Репортаж 12+ 07:00 - Простые истины 07:30 - Хотугу сулус 6+ 08:00 - Кэл, олор, сэлэргэһиэх 6+ 09:00 - Новости 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Саас кэлбитинэн! 6+ 10:00 - «Олох түгэннэрэ» 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Дом мечты 12+ 12:45 - «Олох түгэннэрэ» 13:30 - Новости 12+ 13:45 - «Олох түгэннэрэ» 14:30 - Истин илдьит 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - «Олох түгэннэрэ» 16:00 - Новости 12+ 16:15 - «Олох түгэннэрэ» 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 18:45 - «Марба» испэктээкил 12+ 20:30 - Кэнсизэр 6+ 22:00 - ТВ-спорт 12+
---	---	---	---	---	---	---

Хамнас хайдах аабылларый?

Коронавирус эпидемийн хэмжигэр бари тэрилтэлэргэ "удаленный" (хэтхэн) үлэж кайууг дзон Улэ министристибэтэ субалиир (рекомендациялыр). Рекомендацияны учуоттаа, ол болпуруу хас биридн үлэ биэрээчн бэйтэ быһаарар.

Хэтхэн үлэ бэрээдэг РФ Улэ кодексн 312.1-312.5 ыстатыйаларынан быһаарыллар. Ити ыстатыйалар ис хоһоонорунан, өскөтүн, үлэһит үлэ функцийн барытын хэтхэн сатаан толорор буоллабына, хамнаһын толору ылыахтаах. Ону тэнэ, үлэ уонна сынхалак чааһын (тусла үлэ биэрээччн кытары быһаарсыбатах буоллаһына) үлэһит эмиз тутууохтаах.

Оттон, өскөтүн үлэ хэтхэн хайдах да сатамат буоллабына (суоплар, фасовщик, гардербишн уонна да атын идэлэргэ), итинник үлэһиттэргэ хамнаһара РФ Улэ кодексн 157 ыстатыйатынан көрүлүр үлэ туран хаалытын бэрээдэһинэн (простой) аабыллар, ол эбэтэр хамнас 2/3 төлөнөр. Итинник түгэнгэ үлэһиттэр дьылзэригэр опоруохтарын сөл.

Итини тэнэ РФ Улэ кодексн 72.2 ыстатыйатынан үлэ биэрээччн үлэһитн эпидемия хэмжигэр тэрилтэ иһинэн атын үлэж биир ыйга диэри көһөрөр бырааптаах. ити

үлэ эпидемияны утары дьаһалпарга жиэрэ буоллабына (дезинфекция, мааскалары тиги, дыонно көмөлөһүү уонна да атын).

Хэтхэн үлэһиттэрингэ эбэтэр үлэ туран хаалытын тэрилтэ салайааччыта барытын тусла бирикээһи таһаарыахтаах (үлэһиттэр билсигиттэрин кэнниттэн илии баттатан туран) уонна үлэ дуогабарыгар эби түһэрсини үлэһиттэ баттатыахтаах.

Эпидемия хэмжигэр үлэһиттэри хамнаһа суох уолускаба ылар буоллар. Ону тэнэ, учараттаах төлөнөр уолускаба үлэһит бабатынан эрз барыан сөл.

Онон, туохбаартэрилтэ салайааччыларгар эпидемия хэмжигэр үлэ туһунан сокуон бэрээдэһин тутуһарытын ыһырабын.

Маны таһынан, хас биридн киһи үлэж быраап кэһиллибит буоллабына, Дьоккусай куоракка Улэ инстиаксийтэригэр эбэтэр Чурапчы улуунун прокуратураһыгар үгдүү түһэриэхтиин сөл.

Үлэлээх буолуу олоххо биир сүрүн суоптаны ылар. Онон үлэж быраабы бил, көмүскэлтээх буол.

И.В. ЯДРЕЕВ,

Чурапчы улуунун прокурора,
юстиция сүбэһитэ.

Чурапчы оройуона тэриллибитэ 90 сылыгар аналлаах викторина «Төрөөбүт дойдубут - Чурапчы»

Тэрийээччилэр: Улуустаабы киин бибилиэтиэкэ.
Сыала-соруга: Төрөөбүт дойдуга тапталы инэри, улууспут устуоруйатын билии-үөрэти.

Булар күнэ-дьыла: кулун тутар 25 күнүттэн муус устар 15 күнүгэр диэри Эппиэттэри түмүү: Улуустаабы киин бибилиэтиэкэ. Чурапчы нэһилиэгэ Ярославская аатынан уул 18 эбэтэр электроннай аадырыска: churib@mail.ru

Ирдэбиллэр: Ким баалаах кыттар. Кыттааччы ата - суопа толору, эппиэттэр чуопкайдык суруллубут буолуохтаахтар.

Нагараадалааһын: Кыһыйылаахтар анал дипломунан биирэннэхтэрэ, хас биридн кыттааччыга туһу сурук туттарыллыабы. Викторина түмүгүн бибилиэтиэкэ сайтыгар churib.saha.muzkult.ru көрүөхүтүн сөл.

1. Боотуруускай улууһугар 1930 сыллаахха диэри ханнык улуустар киэрэ этилар?
2. 1930, онтон 1965 сыллаахтан Чурапчы оройуона диэн этибит, хас сыллаахтан Чурапчы улууһа диэн буолбутай?
3. Чурапчы улууһун былааба хас сыллаахха бигэргэммитэй?
4. Аан маннан Боотуруускай улуус туһунан сурукка - бичиккэ хаһан, ханнык докумуонна кирибитэй?
5. "... с 1-го сего апреля _____ при 4 медицинском участке открыт мною приемный покой с пятью постоянными кроватями". Сахалартан бастакы луохтуур П.Н.Сокольников бастакы балыһаны хас сыллаахха астарбытай?
6. Чурапчы гимназията хас сыллаахха аһыллыбытай?
7. Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физкултуура уонна устуорт үнүстүүтэ хас сыллаахха аһыллыбытай?
8. «Чурапчы» эти —үтү онорон таһаарар тыа хаһаайыстыбатын көпэрэтибэ хас сыллаахха тэриллибитэй?
9. Чурапчыга сибээс кириитэ Дьоккусайтан Охотскайга диэри телеграф лиинийтэ тутуллубуттан садаланар. Бу сылы сөлкө тэийин.
10. Чурапчыга аан бастакы оскуола хаһан аһыллыбытай? Бастакы учуутал ким этэй?
11. Улуус устуоруйатыгар оройуон киинигэр тэриллибит аан бастакы улууһаан?
12. Чурапчыга Кыһыйы скверин оноһуллубут сирин урукку аата?
13. «Сета дохсон олох» диэн кинигэжэ ким туһунан суруллубутай, кинигэ ааптара?
14. Боотуруускай улуус сахаларын төрүт уустарын туһунан документальнай очерканы ким суруйбутай?
15. Боотуруускай улуус биер ыһааһын туһунан аан дойдуга устуоруйатыгар килэрибит кинигэн ким буоларый уонна хас сыллаахха?
16. Сахаларга номоххо кирибит эбүгэбит Улуу Куданса ким диэн ааттаах сиргэ опорбутай?
17. Чурапчы улууһун нэһиликтэригэр саамай улахан иэннээх сирдээх-уоттаах нэһилиэк?
18. С.А.Новгородов аатын Чурапчы орто оскуолатыгар аан бастаан хас сыллаахха инэрбиттэрэй?
19. Чурапчыга биер бастакы таас улахан тутуу Райком дьытэ (билигин Үрүн дьытэ) буолар. Бу дьыт хас сыллаахха тутуллубутай?
20. С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолата сана таас оскуолата хаһан үлэж кирибитэй?
21. Бу биллиилээх кыраайы үөрэтээччи саха сирин киин улуустарын туһунан хомуйбут кэпсээннэрин уонна сазынарин кинигэтэ 1938 с. тахсыбыта. Кыраайы үөрэтээччи аатын уонна кинигэтин сөлкө ааттаан.
22. «В 1903г. приехал в Чурапчу из Колымского округа отбывший там сосылку _____. Не имея средств для возвращения на свою Украину, он открыл в конце мая частную школу». Бу ханнык сылыннай туһунан суруллубутай?
23. Кини кыраайы үөрэтээччилэртэн биер бастакынан саха кымыһын астаһын култууратын дирииник ырытан суруйбута. Кини кимий?
24. Нуука биллиилээх суруйааччыта А.С.Пушкин уонна биер дойдубааһыт Дьун Дьанылы —Гаврил Иванович Макаров. Бу дьон туох сибээстирий?
25. Чурапчы улууһун хамаандата Маннаары оонньууларыгар хаһан уонна хас төгүл кыһыйылаах аатын ылбытай?

Улуустаабы киин бибилиэтиэкэ аабааччыны кытта үлэһиттэр отдел.

БОЛЗОЙУН! ВНИМАНИЕ! ATTENTION!

Квалифицированные психологи помогут бесплатно и анонимно справиться с эмоциями и поддержат в трудную минуту.

Звонить можно круглосуточно по телефонам:
8-800-100-3550 (Республиканский телефон доверия)
8-800-2000-122 (Всероссийский детский телефон доверия)
8-800-100-22-83 (Мобильная кризисная служба).

Звонок:

- Анонимный (можно не сообщать свое имя);
- Бесплатный (со всех операторов и районов);
- Конфиденциальный (содержание разговора не разглашается посторонним людям).

Кроме того, в республике открыта горячая линия Министерства здравоохранения РС(Я) по коронавирусу по телефону: 8-800-100-14-03. А также работает единая горячая линия для всех россиян 8-800-2000-112.

В средствах массовой информации, в Интернете популяризируются сообщения, в том числе паника, слухи, нагнетаются обстановку в связи с коронавирусом. Люди боятся за себя и за своих близких.

ГБУ РС(Я) «Центр социально-психологической поддержки семьи и молодежи» Министерства по делам молодежи и социальным коммуникациям РС(Я), оказывает экстренную, психологическую поддержку по телефону всем кто испытывает страх и тревогу, панику, чувство подавленности или агрессии.

— ПЕРЕПИСЬ — 2020 —

Материнство в России: статистические показатели

В этом году 24 ноября в России отмечают День матери.

В России День матери отмечается с 1996 года в последнее воскресенье ноября. Для многих мам этот день, так или иначе, будет рабочим. По данным Международной ассоциации труда за год женщины тратят на домашние дела и уход за детьми 1608 часов — это 201 рабочий день. За последние 15 лет, даже с учетом разнообразия бытовой техники, ежедневные затраты времени на быт сократились всего на 15 минут.

Согласно данным Росстата, начиная с 2013 года уровень занятости женщин, имеющих детей дошкольного возраста, непрерывно растет. Если в 2013 году он составлял 63,7%, то в 2016 году поднялся до 64,9%, а в 2018 году достиг отметки в 67,1%.

Занятость растет — безработица сокращается: с 6,9% в 2016 году до 6,5% в 2018 году. Дамы конкурируют с мужчинами в совершенно разных профессиях. Например, все чаще профориентологи советуют девушкам выбирать специальности на IT-рынке, ранее считавшимся

преимущественно мужским.

Исторически в России сложилась парадоксальная ситуация на рынке женского труда. С одной стороны, всегда были сильны феминистские тренды: еще со времен СССР дамы обучались традиционно мужским профессиям. В войну женщины не без успеха осваивали солдатское дело, в мирное время шли на заводы. Все помнят героиню Веры Алентовой — Катю — в фильме «Москва слезам не верит», которая занималась наладкой станков.

С другой стороны, пример той же Кати, выросшей до руководителя предприятия, совершенно нетипичен для того времени. По данным разных исследований, только 5% женщин в СССР занимали руководящие должности, а заработная плата была меньше, чем у мужчин на 20-30%.

Этот же тренд, увы, сохраняется на рынке труда и в современной России: зарплаты у женщин до сих пор на 10-20% ниже, чем у мужчин.

Однако в 2017 году правительством РФ была подписана Национальная стратегия действий в интересах женщин на 2017-2022

год. Цель стратегии — реализация принципа равных прав и свобод мужчины и женщины и создание равных возможностей для их реализации женщинами.

Укрепление позиций женщин в российском обществе способствовали меры, принятые в течение последних 10 лет. Например, введены антидискриминационные меры на рынке труда: работодателям запрещено размещать вакансии, содержащие в себе требования о поле, возрасте и семейном положении.

Продолжается работа над созданием благоприятных условий для совмещения семейных обязанностей по воспитанию детей с трудовой деятельностью.

Одну из ключевых ролей в улучшении жизни мам сыграла перепись населения 2002 года. По ее итогам в 2016 году появилась программа материнского капитала, позволяющая инвестировать средства в улучшение жилищных условий, направить на формирование накопительной части пенсии матери или потратить на обучение ребенка или социализацию

ребенка с ограниченными возможностями.

Всероссийская перепись населения пройдет с 1 по 31 октября 2020 года с применением цифровых технологий. Главным нововведением предстоящей переписи станет возможность самостоятельного заполнения жителями России электронного переписного листа на Едином портале государственных услуг (Gosuslugi.ru). При обходе жилых помещений переписчики Росстата будут использовать планшеты со специальным программным обеспечением. Также переписаться можно будет на переносных устройствах, в том числе в помещениях многофункциональных центров оказания государственных и муниципальных услуг (МФЦ).

Медиаофис ВПН-2020
media@strana2020.ru +7 (495) 833-31-94
Сообщества ВПН-2020 в социальных сетях:

https://www.facebook.com/strana2020
https://vk.com/strana2020
https://ok.ru/strana2020
https://www.instagram.com/strana2020
youtube.com

Кылаабынай эрдэктэр - Л.В. ГОРОХОВА
Кылаабынай эрдэктэри солбуулааччы - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ
Эппиэттир санидэтэр, сурук отдела - А.Н. ЗАХАРОВА
Экспертиза, тыа хаһаайыстыбатын отдела - А.М. СЛЕПЦОВ
Корреспондентер - М.В. ПЕТРОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ
Таналаччы - Л.К. ПОПОВА
Бачаэттэччи - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: ОР
Правительство, Чурапчы улуунун
"Сана олох" редакционнай-издательской
холбоһук автономнай учурдэниэ.
Российской Федерации Россиянаахор
ОР управлениитыгар 2012 с. кулун тутар
15 күнүгэр регистрациаламмыт нүмэрэ—
ПН №ТУ14-0238.

Редакция, издатель,
аадырыһа: 678670, Чурапчы
сал., Карл Маркс уул., 26 "а".
Телефоннарбыт: редактор
— 41-332, отделлар — 41-265,
41-358. E-mail: sanaoloh@
mail.ru, сайт: sanaoloh.ru,
instagram: @sanaoloh

Бичээхкэ сиимэс: № 21 (11677)

Кээмэй: 2 бач. лавис

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Амттар суруйар элбэтэр санаа
редакциятаахтар кэлиин сит түбүгөр
буолуохтаах. Суруйар ыһаахтар кэлиин
материалларга кыһаары ааһарга кыһаары
буолуохтаах.

Хаһыат бачаахка бэриллэр графика: 16 х 00 м. Бачаахка бэриллэр: 16 х 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательской холбоһука 26.03.2020 с. офсетка бачаахтэнэ.
Тилография аадырыһа: 678670, Чурапчы сал., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: Р0008. Хаһыат наадылаахка иһитэ: оптуурунуука уонна бачаахка таһар.